

**Euthanasie in de zorginstelling:
een organisatorisch-ethisch
kader**

Chris Gastmans – KU Leuven



Overzicht

- **Ethische betekenis van euthanasiezorgpraktijken**
- **Wat is ethiek?**
- **Valkuilen van de ethiek**
- **Ethische infrastructuur**
- **Ethisch beleid inzake euthanasie**
 - Organisatorisch-ethisch kader
 - Ontwikkeling
 - Inhoud
 - Impact
 - Voordelen
- **Besluit**

Ethische betekenis van euthanasiepraktijken

- **Euthanasiepraktijk als ethisch geladen zorgpraktijk**
 - “Een verantwoordelijkheidspraktijk waarin verschillende betrokkenen verantwoordelijkheid jegens elkaar en zichzelf dragen in een proces van reageren op kwetsbaarheid” (Walker, 2003)
- **Ethiek is het kloppende hart van zorgpraktijken**
 - Aangezien elke zorghandeling een antwoord is op kwetsbaarheid en gericht is op menswaardigheid, is elke zorghandeling ethisch geladen

Wat is ethiek?

- **Definitie**

- “Een systematische en kritische reflectie op het menselijk handelen in het licht van menswaardigheid”
- Menswaardigheid wordt gerealiseerd via waarden (vb. respect voor autonomie, leven, verbondenheid, rechtvaardigheid)

- **Ethiek als afweging van waarden**

- Waarden zijn altijd relatief; ze moeten altijd worden afgewogen tegenover andere waarden
- Waarden die men verabsoluteerd zijn geen ethische waarden meer

Valkuilen van de ethiek

- **Principiële rigiditeit**

- Een waarde een onevenredig groot gewicht toekennen zodat ze altijd prioriteit krijgt op een andere waarde
- Ideologisering en polarisering van de ethiek

- **Psychologisering van de ethiek**

- Persoonlijke ervaringen een onevenredig groot gewicht toekennen zodat ze niet meer in dialoog worden gebracht met waarden
- Ethiek is meer dan *‘met elkaar praten over hoe je een ethisch probleem beleeft’*

Ethische infrastructuur

- **Definitie**

- Alle middelen (mensen, structuren, tools, ...) die men aanwendt om de ethische reflectie en dialoog in een organisatorische context (vb. ziekenhuis, WZC) te ondersteunen

- **Voorbeelden**

- Ethische commissies
- Ethici
- Opleidingsinitiatieven
- Morele deliberatie en consultatie
- Schriftelijk ethisch beleid

*“Kwetsbare waardigheid
Ethiek aan het begin en einde van het leven”*



Ethisch beleid inzake euthanasie

Organisatorisch-ethisch kader

- **Resultaten op basis van:**
 - Survey in alle Vlaamse ziekenhuizen (RR 88%) en woonzorgcentra (RR 83%)
 - Inhoudsanalyse van het schriftelijk ethisch beleid
 - Interviewstudie met artsen en verpleegkundigen in drie ziekenhuizen
 - Lemiengre, J., Dierckx de Casterlé, B., Schotsmans, P., Gastmans, C. Written institutional ethics policies on euthanasia: an empirical-based organizational-ethical framework. *Med Health Care and Philos* (2014) 17:215-228.

Ethisch beleid inzake euthanasie

Organisatorisch-ethisch kader

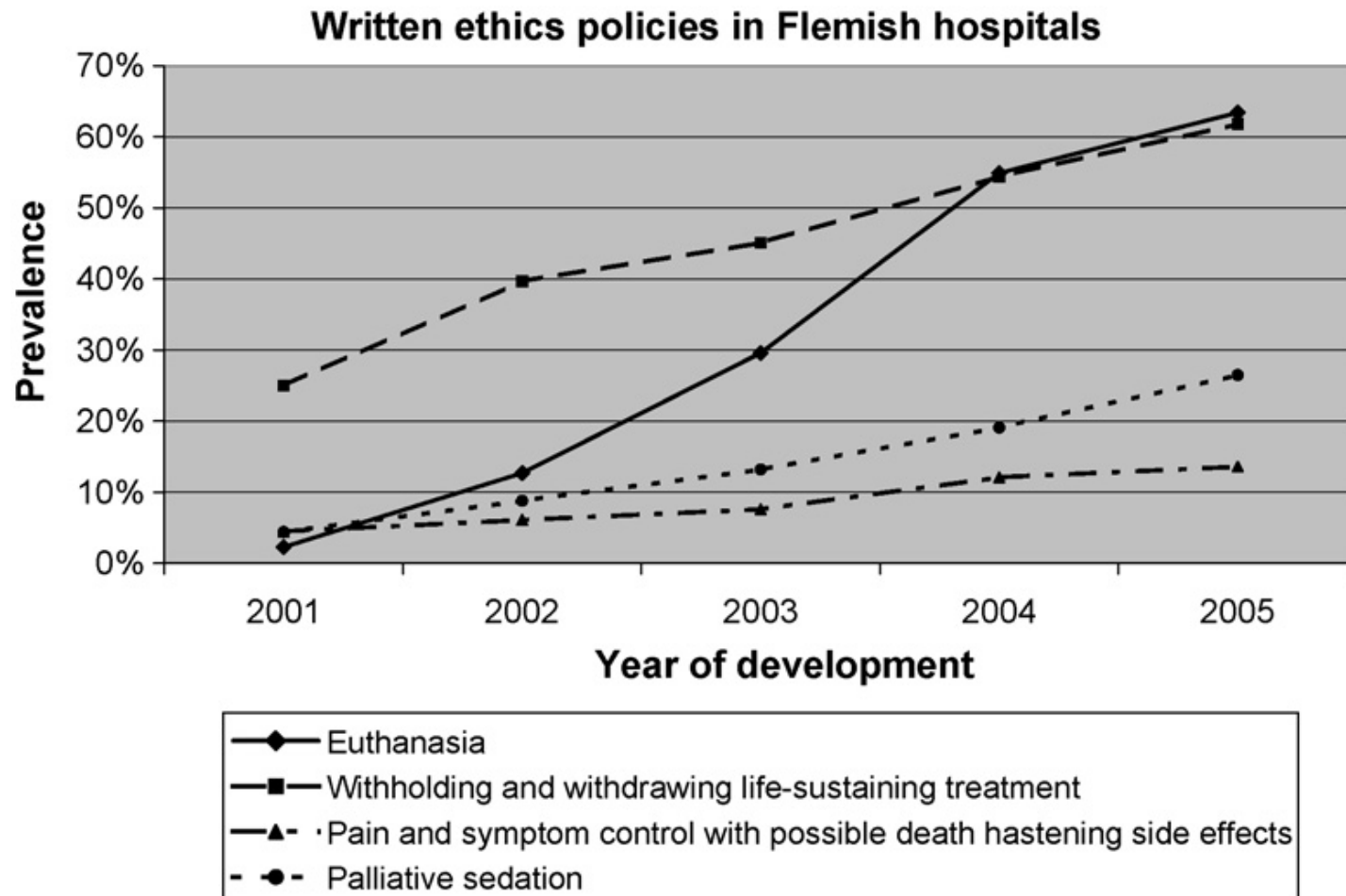
IMPACT			
INHOUD			
ONTWIKKELING			
	RECHT	ZORG	ETHIEK

Ethisch beleid inzake euthanasie

Ontwikkeling

- **Recht**
 - Euthanasiewet als incentive
- **Zorg**
 - Grote betrokkenheid van zorgverleners (o.a. uit palliatieve zorg)
- **Ethiek**
 - Grote betrokkenheid van ethische commissies

Ontwikkeling ethisch beleid inzake levensbeidezorg: 2001-2005



Ethisch beleid inzake euthanasie

Inhoud

- **Recht**
 - Euthanasiewet als basisinhoud
- **Zorg**
 - Praktische procedures, vb. palliatieve benadering + interdisciplinaire samenwerking
- **Ethiek**
 - Ethische visie
 - Gewetensbezwaren

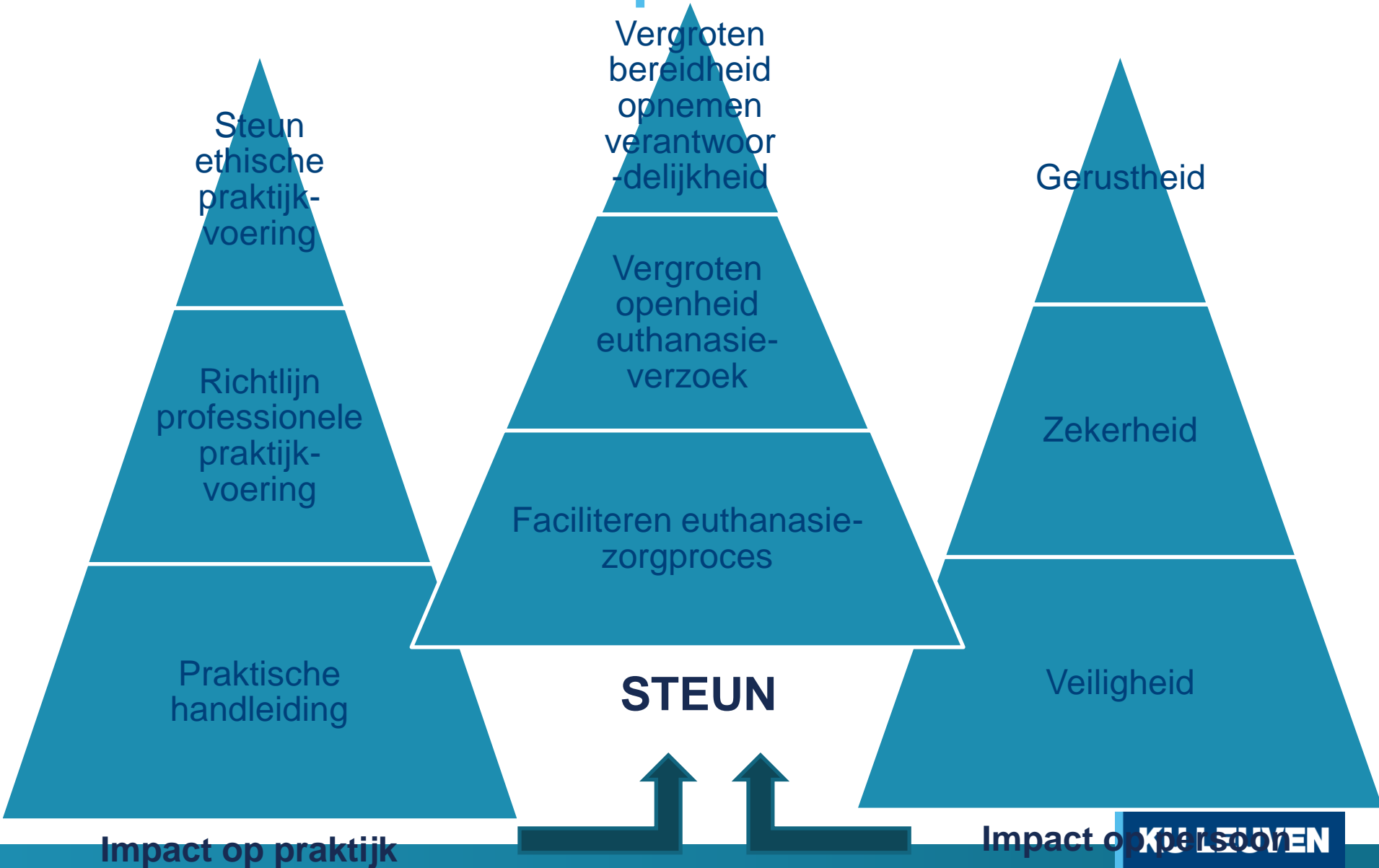
Ethisch beleid inzake euthanasie

Impact

- **Recht**
 - Praktische handleiding – Veiligheid
 - Faciliteren van euthanasiepraktijk
- **Zorg**
 - Professionele praktijkvoering – Zekerheid
 - Vergroten openheid voor euthanasieverzoek
- **Ethiek**
 - Ethische praktijkvoering - Gerustheid
 - Vergroten bereidheid opnemen verantwoordelijkheid

Ethisch beleid inzake euthanasie

Impact



Ethisch beleid inzake euthanasie

Impact

- *“Het euthanasiebeleid geeft me het gevoel van grond onder de voeten te hebben.”*
- *“Het euthanasiebeleid geeft je een houvast”*
- *“Ik ben heel blij dat er een goed uitgestippeld beleid in het ziekenhuis is, maar ik denk dat het belangrijk is dat het een duidelijk beleid is, dat het eenduidig is voor iedereen. Het is gemakkelijker om mee te lopen in een straat die al getrokken is. Dan moet je zelf geen pad gaan maken. Het pad is gemaakt, het pad is goed gemaakt, en dat maakt het voor iedereen een stuk gemakkelijker.”*

Ethisch beleid inzake euthanasie

Voordelen

- **Vergroten van transparantie**
 - Duidelijkheid scheppen intern en extern
- **Stimuleren van professionele praktijkvoering**
 - Betere integratie met palliatieve zorg
 - Betere interdisciplinaire samenwerking
- **Stimuleren van ethische cultuur**
 - *Responsive evaluation*: Reflectie over ‘wat is goede zorg?’
 - Gewetensbezwaren
 - Voorkomen van *moral distress*

Besluit

- Ethiek in euthanasiezorgpraktijken is het juiste evenwicht zoeken tussen wet, zorg en ethiek
- Reductionisme bedreigt ethische reflectie en praktijkvoering inzake euthanasie:
 - Juridisering: Ethiek reduceren tot juridische criteria
 - Proceduralisering: Ethiek reduceren tot klinische procedures
 - Ethicalisering: Ethiek reduceren tot verabsoluteerde ethische principes

“Euthanasia and Assisted Suicide Lessons from Belgium”

